

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

Nadere reformatie

"En hun kinderen spraken half Asdodisch"

Nehemia 13:2a

Nehemia 13 beschrijft het verval op drie levensterreinen: het godsdienstige leven, het openbare leven en het gezinsleven.

De Levieten gingen van ellende weer terug naar hun akkers, omdat het volk hen niet wilde onderhouden. De sabbatdag werd ontheiligd omdat er in Jeruzalem gewoon markt werd gehouden. Nehemia hoort ervan en krijgt toestemming om een nadere reformatie door te voeren. De eerste hervorming was niet afdoende gebleken. Die nadere reformatie was allereerst in de gezinnen nodig. Nehemia signaleerde kinderen die geen Joods meer konden spreken, maar half Asdodisch, de taal van een van de vijf belangrijkste Filistijnse steden. Hoe was dat mogelijk?

Dat blijkt uit vers 23: "Ook zag ik in die dagen Joden, die Asdodische, Ammonietische en Moabietische vrouwen bij zich hadden doen wonen." Er waren dus gemengde huwelijken. Iets wat de Heere streng verboden had. Juist in verband met de gevolgen die in vers 24 openbaar komen: "En hun kinderen spraken half Asdodisch, en zij konden geen Joods spreken, maar naar de taal eens iegelijken volks."

Hun kinderen spraken geen Joods, maar Filistijns. Weliswaar nog niet vloeiend, maar al wel half. En daar schrok Nehemia van. Want bij een taal hoort ook een bepaalde leefwereld. Het Asdodisch brengt een eigen cultuur mee. En dat vormt een dodelijk gevaar. Want de Filistijnen, dat zijn mensen die met God en Zijn Woord geen rekening hielden. En als de Joodse jeugd geen Hebreeuws meer kende, dan betekende dat een breuk met de Heere en Zijn dienst. Ze konden de schriften niet meer lezen. De tempeldienst sprak niet meer aan,

want ze begrepen niet waar het om ging. De tale Kanaäns was vreemd voor hen.

Het is niet zo moeilijk om dit verschijnsel op onze tijd toe te passen. Je komt vandaag ook steeds meer kerkelijke jongeren tegen die half Asdodisch spreken. Ze verstaan de taal van de wereld beter dan de taal van de Bijbel. Ze hebben er geen moeite mee om de namen van het Nederlands voetbalelftal op te noemen. Maar vraag je ze naar bijbelse personen, dan weten ze het niet.

Ze weten ook niet hoe God een mens bekeert. Ze weten het verschil niet tussen rechtvaardiging en heiliging. En ze vinden het ook niet belangrijk. Hoe komt dat? Dat veel jongeren half Asdodisch spreken? Dat ze wel de taal van de wereld kennen, maar niet de tale Kanaäns? Hoe komt het dat hun levensstijl zo wereldgelijkvormig is?

Vaak ligt de oorzaak in het gezin. Net zoals dat in Nehemia's tijd was. Er zijn gezinnen waarin de dienst des Heeren een marginale plaats inneemt. Het beperkt zich tot de zondagse kerkgang. Psalmen worden er in het gezin niet gezongen. De moderne media hebben daar grote invloed. En als de televisie nog net een stap te ver is, dan halen we via de computer de films binnen. Zo leren de kinderen ook half Asdodisch spreken.

En ik kan dat wel begrijpen! Maar ik kan niet begrijpen dat er ouders zijn, ook in de meest rechtse gemeenten, die er geen kwaad in zien. Onbegrijpelijk, want het is niet anders dan een huwelijk met de wereld. Geestelijke hoererij. En dat is te zien en te horen aan de kinderen.

We zien dat in de tijd van Nehemia ook. Daar stond die tempel. Daar stonden die sterke muren rond Jeruzalem. Maar wat was het nut ervan, nu de Filistijnen via de gezinnen binnen de muren waren? Nehemia zag het en hij wist maar een oplossing: een nadere reformatie. Hij

bestrafte het volk, hij vloekte hen, zo lezen we in vers 25. Dat wil zeggen: hij sprak Gods oordeel over hen uit. Geve de Heere ons de geloofsmoed en de geloofskracht van Nehemia om een nadere reformatie te houden. Want het is hard nodig. Niet alleen in onze gezinnen, maar allereerst persoonlijk. Om voor Gods aangezicht in de schuld te komen. Als iemand die in zijn hart ook zo'n Asdodiet heeft ontdrekt. Geen halve, maar een hele. Die als een onbesnedene van hart met veel boeleerders gehoereerd heeft. Die beseft dat God hem rechtens kan verdoemen. Maar die nochtans, pleitend op Gods genade in Christus, met Nehemia gaat bidden: Gedenk mijner, mijn God, ten goede. Pas dan begint in ons (gezins)leven de reformatie en de nadere reformatie.

M.A. Kempeneers

VAN DE REDACTIE

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie opgenomen van ds. M.A. Kempeneers over Nehemia 13:24a "En hun kinderen spraken half Asdodisch". Ds. H. Korving schrijft een achtste artikel over 'sabbat en zondag.' Ds. J.M.J. Kieviet schrijft een boekbespreking getiteld 'De Gereformeerde Gemeenten wereldwijd.' Ds. Tanis schrijft over het staan in de dienst van de Heere: een wolk der getuigen, het testament van Calvijn. Ds. K. Hoefnagel vervolgt zijn serie over het leven van Saul en hoopt een volgende keer weer verder te gaan met het beantwoorden van vragen. Ds. P. Roos schrijft opnieuw over de dagen en tijdsomstandigheden van Eli. Van de hand van Ds. P. van Zonneveld is een brief aan ouders opgenomen. In 'zoeken en niet vinden' geef ik enkele gedachten weer van Andrew Gray.

Ambtsdragersconferentie
D.V. Zaterdag 3 december,
Sliedrecht- Centrum.
Inleider: dr. R. Seldenrijk.
Onderwerp: ziekenbezoek.

Verschijsning volgend nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. 3 november verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 27 oktober.

Apeldoorn

D.V. vrijdag 28 oktober 2005 om 19.30 uur info-avond over theologie studeren. Professoren en studenten willen een en ander vertellen over de studie.

AvH

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren, Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 7,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 6 dollar per jaar. Advertenties € 0,35 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

VAN GESLACHTE TOT GESLACHT (2)

In een vorig artikel hebben we stilgestaan bij het verval van een oudere generatie. Het ging om de priester Eli, die zich blijkbaar neergelegd had bij een situatie van ernstige teruggang. Hij wist het, hij werd meermalen gewaarschuwd, toch kwam er geen verandering. Hij leefde in donkere dagen, waarin het Woord van God schaars was.

We herkennen daarin onze tijd. In een tijd van geestelijke terugloop komt de vraag bij velen op: hoe zal het gaan in de toekomst? Hoe zal het in concreto gaan met Nederland, met de kerk van ons land, met onze kerken, met onze gemeente, ja feitelijk met mijzelf? Die vragen voelen velen in zich opkomen. Het is nodig de tijden waarin wij leven, te verstaan. Is er nog enige hoop voor de kerk? Als de Eli's teleurstellen en geen richting geven aan de loop der dingen?

In Eli's donkere dagen zien we toch een lichtstraal. Zwak en nietig en schijnbaar volkomen "kansloos". Er komt in die verdorven dagen, waarin hoerij in het heiligdom voorkwam, een godvrezende vrouw in de tempel, een zwakke en verslagen ziel, die in grote nood is. Toch daagt in haar verschijning iets van hoop. Straks wordt uit haar Samuël geboren.

In donkere dagen zijn er mensen die zuchten vanwege de gruwelen die de kerk overkomen. Hier één enkele vrouw, die een wending ten goede brengt. Het lijkt niet veel; toch is het groot.

Dan is daar Samuël, die als gespeend kind, op zeer jeugdige leeftijd, zijn intrede doet in het heiligdom. Het jongske was zeer jong. Er staat eigenlijk: het kind was nog een kind. Een kleuter, aan de Heere afgestaan, wat moet het in die donkere tempel? Dagelijks ziende de verzoeken om zich heen. Dit kind groeit op en meermalen lezen we dat hij de Heere was dienende. Inmiddels is hij dan een jongeling geworden. Hij werd groot en aangenaam, beide bij God en de mensen.

In dit kleine beginsel, in dit kleine kind, bracht de Heere een keer aan in de gang der dingen. In hem begint een stukje reformatie. Niet zo dat alles nu geheel anders werd, nee, er voltrok zich geen omslag in het denken van het volk, maar de Heere richtte in Samuël Zijn volk weer.

Dat is moedgevend voor onze tijd.

Ook zeer verrassend. Als de oudere Eli het laat afweten, neemt een kind het roer feitelijk over en blijft hij staande temidden van de verleiding. Dat deed hij niet, dat deed de Heere Zelf. Zo wil de Heere soms ontwikkelingen geven, die we niet zouden durven verwachten.

We schrijven over de geslachten. Mede naar aanleiding van de startzondag. Kan het zijn dat jongeren ook in onze dagen de fakkel overnemen van een stervend en verslapt geslacht? Zou dat ook in onze dagen kunnen?

Zeker mogen we daarop hopen en daarom bidden. Het gebeurde toen, het kan ook nu. Menselijk lijkt alles onmogelijk, maar van God uit gedacht is er een krachtige deur.

Ik zeg niet dat er een reformatie of een opwekking voor de deur staat. Maar we merken wel jongeren op in onze tijd, die ernst kennen inzake de geestelijke levensvragen. Ik ben soms onder de indruk van de manier, waarop jonge mensen in jeugdig vuur nadenken over de belangen van Gods kerk.

Dat kan hoop geven. Eli stelt teleur, Samuël wekt nieuwe verwachting!

En let er dan op, dat het werk des Heeren is als een rijsje uit een afgehouwen tronk. In een volslagen hope-loze wereld wordt daar in Bethlehem een Kind geboren, dat hoop geeft in duistere tijden. In Samuël's geschiedenis zien we een duidelijke profetie van de dagen van de Zaligmaker, Die eenmaal zou komen. Beide moeders hebben een lofzang mogen zingen. Ook van de Heere Jezus lezen we dat Hij toenam in genade bij God en de mensen. Hier zijn we bij de diepste wortels van de liefde Gods. Juist als het een verzondigde zaak is en als alle hoop schijnt afgesneden, gaat de Heere werken. Hoe donker ook waren de dagen waarin Christus werd geboren. Ook vrijwel geen openbaar gezicht terwijl het Woord schaars en zeldzaam was.

Dit mag ons niet brengen tot de verwachting dat het in onze tijd ook nog wel mee zal vallen. Vaak worden opmerkingen gemaakt in de geest van: "God houdt Zijn kerk in stand". Maar hebt u daar wel grond voor? Als de Heere doet naar onze afmakingen en schuld, zou Gods werk aflopen. Dan dreigt de Heere dat Hij het licht

van de kandelaar zal wegnemen. Wie meent dat het nog wel meevalt, moet wel ziende blind zijn voor alle ontbindende factoren in de kerk. Vandaag meldde het nieuws dat de schuld van de PKN zevenmaal groter was dan men had geraamd. Het is nu zeven miljoen en dat is heel veel, en dat nog wel voor een kerk. Maar het zou wel kunnen zijn dat ons geraamde geestelijke tekort vele malen groter is dan velen denken. Rondom is men doende, met de beste bedoelingen, om de schade zoveel mogelijk te beperken en de kerk te behoeden. Maar de schuld en de nood lijkt me veel te groot om deze met zuiver menselijke middelen weg te werken. Er moet een wonder van God komen, anders is het een verloren zaak.

En hoe verschijnt dat wonder? Door een vrouw in grote geestelijke nood. In de weg van droefheid en hulpeloosheid gaat de Heere Zijn werk uitwerken.

Als de kerk dat weer gaat verstaan. Als u in de nood komt met de breuk van de kerk, zoals deze vrouw, dan wil de Heere grote dingen doen. Maar Willowcreek en gemeenteopbouw en groeigroepen in de gemeente, het zijn op zichzelf zeker niet de zaken die hoop geven. Evenmin als volle reformatische kerken zonder meer een garantie vormen van Gods heerlijke tegenwoordigheid. We moeten vrezen dat ook onze refo-cultuur, als het geen werkelijke cultus (Godsverering) is, voos en vermolmd is. Het is al lang aangetast door de geest des tijds en de goden dezer eeuw.

Nee, juist moet de kerk in de diepste verslagenheid komen. Alle middelen moeten uit onze handen geslagen worden. Was dat dan zo met Hanna? Zeker, want als haar kind geboren wordt, wijdt ze het de Heere. Het ging haar om Zijn zaak.

Leren we toch worstelen om de noden van de kerk. Persoonlijk geloof ik, dat de diepte van de geestelijke nood nog maar in zeer geringe mate wordt gepeild. Het is alsof we er blind voor zijn. Toch denk ik dat alleen in de weg van bekering er een opwekking zal kunnen komen. Hoe is dat bij u? Praat u over het verval en weet u de aanstichters ervan te vinden? U wijst naar de ander? Nodig is dat we onszelf gaan aanwijzen. "Ik heb gezondigd tegen de Heere".

Gelukkig zij die iets beseffen van de diepe ellende van de kerk, ook van onze kerken. U ziet uw beeld in

Hanna? "Zij dan, van ziel bitterlijk bedroefd zijnde, zo bad zij tot de Heere en weende zeer" (1 Samuël 1:10). Dat gebed zal de Heere verhooren. Hij heeft het reeds verhoord. Hij gaf de meerdere Samuël, die als een Licht ging schijnen in een duistere plaats. In Hem bracht de Heere reding en verlossing. Het bloed der verzoening werd geopenbaard. Het welbehagen des Heeren gaat door Zijn hand gelukkig voort. Dat gebeurde toen, maar dat moet telkens weer gebeuren.

Bidders als Hanna mogen weten en geloven, dat de Heere doorgaat. Zelfs dat Hij Zich laat verbidden. Op uw noodgeschrei, deed Ik grote wonderen. Daarin ligt de enige hoop. Niet in onze stoere kerkelijke en geestelijke taal, maar in de tranen van Gods bedrukte Sion. Deze vormen geen

enkele grond, maar ze zijn als een kanaal, waardoor Gods genade tot ons komt. Het komt alles van de Heere, het ligt alles in Christus. Daarom is er een ruime verwachting voor allen die de Heere hebben leren vrezen.

We hopen, lezer, dat we zo licht ontvangen mogen over onze tijd. Dat we jonge mensen mogen zien, die bewogen zijn met Gods zaak. Het beginsel kan klein zijn. Het kind was nog een kind. Het lijkt zo nietig, zo geheel onaanzienlijk, maar die steen zonder handen vermaalt alles. Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel en het krachtige gebed van die éne Rechtvaardige vermag alles. Dat geeft moed en verwachting. Leeft u daaruit?

P. Roos

HET STAAN IN DE DIENST VAN DE HEERE

Wolk der getuigen, het testament van Calvijn.

De kerkgeschiedenis wijst op veel. Boeken zijn gevuld met allerlei situaties en ontwikkelingen. Zo de eeuwen door. Het is een zegen dat wij veel kunnen lezen. We worden meegenomen naar gebeurtenissen in ons eigen land en over de grenzen. We worden gewezen op personen, die in de dienst van de Heere hebben gestaan en van betekenis zijn geworden. Ze spreken nog nadat ze gestorven zijn. Boeken staan op hun naam. Wanneer we het hebben over reformatie, nadere reformatie en puritanisme dan gaat het ook over personen. Dat alles niet in het vergeetboek komt is goed. Dat werken bestudeerd worden is zelfs geboden, want ze spreken van de verlichtende werking van de Heilige Geest en de rijke kennis van Gods Woord. Laat het nimmer komen, gelijk dat gehoord wordt: met de geboden zaken uit het verleden kunnen we het in het heden niet doen. We kunnen er niet meer mee uit de weg. Er zijn andere vragen en werkelijkheden. Deze gedachte strijdt met het gegeven in de Heilige Schrift. Gelijk het Oude Testament niet losgemaakt mag worden van het Nieuwe Testament, zo mag geen deel of zelfs het geheel van de kerkgeschiedenis verwezen worden naar het kerkelijk museum van oudheden. We moeten steeds acht geven op hoe de Heere

sprekt in Zijn Woord en waar Hij op wijst. Dit heeft niet slechts betekenis voor Israël. Wanneer we het begin van Hebreeën 12 lezen, dan wijst de apostel naar de wil van de Heere op de wolk der getuigen, die rondom ons ligt. Hij roept voor de aandacht het grote aantal geloofshelden van de oude bedeling, de getuigen van vroeger die in hun talrijkheid te vergelijken zijn met een dichte wolk. Nu mag bij al het goede wat we kunnen lezen niet vergeten worden, het persoonlijke geestelijke leven. Hun levenswortel. Wat kunnen de persoonlijke getuigenissen voor ons betekenen. Tenminste wanneer er aansluiting en insluiting mag zijn. Daardoor gaan de personen ook voor ons leven en willen we hun getuigenissen doorgeven. Omlijsting van de persoon is beslist niet tot verheerlijking van de Heere. In dat licht, vanuit die overtuiging, wordt gewezen op het testament van de reformator Johannes Calvijn.

Op 25 april 1564 liet Calvijn zijn testament opstellen door Pierre Chenalat, notaris te Genève. Wegens lichamszwakte liet hij Chenalat opschrijven wat hij hem dicteerde. Daar Calvijn niet anders kon denken dan dat de Heere voorgenomen had om hem eerstdaags uit de wereld weg te nemen kwam hij tot het besluit om zijn laatste wil bij geschrifte na te laten. In zijn testament staat: eerst en voor alles dank ik God dat Hij Zich over mij, die Hij geschapen en in de

wereld gesteld heeft, erbarmd heeft. En Hij heeft mij niet alleen uit de duisternissen van de afgoderij getrokken, waarin ik verdrongen lag, maar ook tot het licht van Zijn Evangelie gebracht en tot de leer der zaligheid, die ik niet waardig was. En met de zelfde weldadigheid heeft Hij al mijn zonden en gebreken, waardoor ik verdiend had om van Hem verstoten te worden, lankmoedig verdragen en vergeven. Daarenboven heeft Hij het mij waardig gekeurd mij als hulp in het preken van het Evangelie te gebruiken. Daarom betuig ik ook dat ik voorgenomen heb om het overige van mijn leven in hetzelfde en in de godsdienst die Hij mij in Zijn Evangelie overgeleverd heeft door te brengen. En ik heb geen andere toevlucht voor mijn zaligheid dan alleen Zijn genadige aanneming waar mijn zaligheid alleen op steunt. Van ganser harte omhels ik die barmhartigheid die Hij om Christus wil aan mij getoond heeft, waardoor Hij vergolden heeft mijn misdaden door de verdiensten van Zijn dood en lijden, opdat alsoo voor al mijn misdaden voldaan zou zijn en hun gedachtenis uitgewist zou worden. Ik betuig daarenboven ook dat ik Hem ootmoedig smee om het Hem zou gelieven om mij door het bloed van de grote Verlosser dat voor de zonden van het menselijk geslacht is uitgestort te wassen en te reinigen, opdat ik voor Zijn vierschaar moge bestaan naar het Beeld van onze Verlosser. Ook betuig ik dat ik naar de mate van de genade en weldadigheid Gods jegens mij mijn uiterste best gedaan heb, om zowel in mijn predikatiën, als in mijn geschriften, Zijn Woord zuiver uit te leggen. Verder betuig ik dat ik in alle geschriften en dispuuten die ik met de vijanden van het Evangelie gehad heb geen listen of ijdele redeneringen gebruikt heb, maar ik heb altijd oprecht gehandeld in het verdedigen van de waarheid. Maar och! Mijn betrachtingen en ijver als ze die naam waardig zijn, zijn zo slap en traag geweest, dat ik altijd belijd dat ontelbare dingen die nodig waren om mijn ambt op de juiste wijze te bedienen mij ontbroken hebben. En hadden Gods oneindige weldadigheden mij niet bijgestaan, dan zouden al mijn pogingen ijdel en tevergeefs geweest zijn. En ik belijd dat als niet dezelfde weldadigheid mij ondersteund had de gaven die God mij verleend heeft mij meer en meer voor Zijn vierschaar overtuigd zouden hebben vanwege de traagheid.

Daarom betuig ik en belijd ik dat ik op geen andere toevlucht voor mijn zaligheid hoop dan alleen daarop dat God, aangezien Hij een Vader der barmhartigheid is, met mij een arme zondaar handelde als een Vader. Verder begeer ik dat na mijn afscheid uit dit leven mijn lichaam begraven zal worden op de wijze die in deze stad en kerk gebruikelijk is. Totdat over mij de dag der zalige opstanding oplichte. Het geschrevene door notaris Chenelat heeft Calvijn met zijn eigen hand ondertekend en bevestigd. Welk een testament. Daarin spreekt de genade van de Heere. Veel heeft Calvijn mogen doen. Veel moest hij doorstaan. Veel heeft hij nagelaten. Spreekt hij voor ons? Hoe citeren wij? Calvijn behoort tot een wolk van getuigen. Toen Napoleon I zijn soldaten in Egypte verzameld had aan de

voet van de piramiden, gereed voor de aanval, sprak hij het historisch geworden woord: soldaten meer dan 40 eeuwen zien op u neer. Hierdoor wilde hij zijn mannen stimuleren tot de strijd, desnoods met prijsgeving van hun leven. Voortdurend vechtend voor de victorie. Wat doen wij voor de Koning der koningen? Wat doen wij voor Zijn Koninkrijk? Stimuleert ons de wolk der getuigen of wordt de wolk door ons beschaamd? Met discussie alleen komen we er niet. Maar wel gezegend door de Heere met daden. Zo gaan we in het spoor van de getuigen. Dan is hun levenshouding, hun gezindheid ons niet vreemd. Dan spreekt ook hun persoonlijk, geestelijk leven, gelijk we dat aantreffen in het testament van Calvijn.

M.C. Tanis

SABBAT EN ZONDAG (8)

We hebben tot dusverre de brochure van deputaten Adma over zondagsarbeid in hoofdlijnen weergegeven en besproken. Op een paar punten wil ik nog wat dieper ingaan. Dit betreft allereerst de betekenis van het vierde gebod en vervolgens de waardering van Calvijn, de Nadere Reformatie en het Puritanisme

Het vierde gebod.

Het is mij onbegrijpelijk dat er in deze brochure geen principiële bezinning wordt geboden op de betekenis van het vierde gebod. Slechts zijdelings wordt daar op ingegaan. De meeste nadruk wordt gelegd op de vervulling in Christus. Het teken van de sabbat is voor de gelovigen van het nieuwe verbond niet meer aan de orde. Onduidelijk blijft of er nog wel gesproken kan of moet worden van een gebod van God, een plicht tot het heiligen van Gods dag. Het lijkt in deze brochure wel, alsof dat ook in het Oude Testament niet aan de orde was. Men spreekt over de sabbat als gave van God, als teken van het heil en als goddelijke verkondiging, maar niet als *gebod* voor het verbondsvolk. Een gebod dat gehoorzaamheid vraagt en het volk verplicht tot een heilige plicht, die is ingekaderd in de eerste tafel van de wet des Heeren.

De eerste tafel van de wet

De geboden van de eerste tafel raken de eer van God. Uit wederliefde tot

de God van de uittocht is het volk moreel, ja heilig verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid, namelijk om deze enig ware God lief te hebben en te dienen (1e gebod) op de wijze door Hem bepaald (2e gebod); Zijn Naam hoog te houden (3e gebod) en Zijn dag te heiligen (4e gebod). Het is onmogelijk om het vierde gebod te isoleren van de voorgaande geboden van de eerste tafel van Gods wet. Heeft men niet kunnen bedenken dat wanneer we erkennen dat de eerste drie geboden van Gods wet zonder meer hun normatieve betekenis voor de gelovigen van de Nieuwtestamentische bedeling blijven behouden, dit consequenties heeft voor onze visie op het vierde gebod?

Of moet ik vrezen dat de visie van dr Loonstra, neergelegd in zijn boek *'Zo goed en zo kwaad'* en geconcretiseerd in zijn boek *'Hij heeft een vriend'* mede de achtergrond vormt van deze brochure, namelijk dat de objectieve normativiteit van de geboden is ingewisseld tegen de vrijheid van de Geest en de mondigheid van de gelovige? 'Alles is geoorloofd', ook op zondag.

Heeft men erover heen gelezen hoe zwaar God de schending van Zijn heilige dag neemt? Aan nagenoeg geen enkel gebod eist de Heere strengere gehoorzaamheid, terwijl anderzijds de onderhouding van de sabbat hoog wordt geroemd (Ex. 31, 12-17; Ex. 35,1-3; Num. 15,32-36; Ezech. 20,

11-20; Ezech. 22,8-31; Ezech. 23,38; Jer. 17, 19-27; Jes. 56,1-8; Jes. 58,13-14; Neh. 9, 14).

Heeft men zich wel afgevraagd in hoeverre er naast het ceremoniële aspect dat met de komst van Christus is vervuld er een blijvend moreel aspect in het vierde gebod is aan te wijzen, omdat God *in alle vier* de geboden van de eerste tafel waakt over Zijn eer?

Ook blijft achterwege de bezinning op het schriftuurlijke gegeven dat God Zelf na de schepping heeft gerust. Van de gedachte dat de sabbat een ordening zou zijn die bij de schepping is gegeven wordt slechts terloops opgemerkt, dat Calvijn dit zo niet gezegd zou hebben. Het laatste valt m.i. nog te bezien. In een volgend artikel ga ik hier dieper op in. Maar hier stel ik alvast de vraag of er niet meer te zeggen is over het gegeven dat God bij de schepping de sabbat heeft ingesteld? Welke betekenis heeft dat voor ons vandaag?

Die vraag wordt in de brochure niet gesteld, laat staan beantwoord.

Is er over de Nieuwtestamentische gegevens niet meer te zeggen dan dat de ene dag niet boven de ander staat? Het is volgens deputaten de gelovigen niet geboden dat zij moeten rusten op de eerste dag. Wel heeft de eerste dag van de week voor hen speciale betekenis. Maar wat heeft die speciale betekenis nog te maken met de gehoorzaamheid aan het vierde gebod? Dat wordt helaas niet duidelijk gemaakt. Vanwege deze onduidelijkheid kan men m.i. ook geen duidelijke leiding geven.

Reformatie en Nadere Reformatie

Wat betreft de verwerking van gezichtspunten ontleend aan Reformatie en Nadere Reformatie valt op dat Calvijn als kroongetuige wordt aangevoerd; het releveren van zijn standpunt lijkt verdere discussie overbodig te maken. Impliciet wordt gesuggereerd dat latere ontwikkeling als een afbuigen van de zuivere lijn van Calvijn gezien zou moeten worden. De door de Nadere Reformatie en Puritanisme gehuldigde visie wordt nauwelijks gereleveerd, laat staan gehonoreerd. Hebben deputaten afscheid genomen van de historische wortels van onze kerken? Is het gedachtegoed van Nadere Reformatie en Puritanisme, hoewel het soms nog met de lippen wordt geëerd, in de praktijk niet meer relevant?

Heidelbergse Catechismus

Deputaten stellen in de brochure dat in de oorspronkelijke tekst van zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus het woord 'sabbat' niet voorkwam. De zinsnede luidt nu 'dat ik op de sabbat, dat is op de rustdag, tot de gemeente Gods naartoe kome...' Oorspronkelijk stond er dus alleen: 'op de rustdag...' Dat moge zo zijn, maar dat laat onverlet dat de huidige tekst van de Catechismus het woord 'sabbat' heeft en dat pleit er juist voor om de relatie met het vierde gebod duidelijker te profileren dan deputaten doen. Wat is er trouwens mis met een beetje invloed van de Nadere Reformatie?

Ursinus' Schatboek

Bovendien wordt wel gesuggereerd, maar niet aangetoond, dat de toevoeging van het woord sabbat als achtergrond zou hebben de behoefte om oudtestamentische elementen van de onderhouding van de sabbat op te nemen in de wijding van de zondag als dag voor God. Met name spitst men dit toe op het verbod om op zondag (niet-noodzakelijke) arbeid te verrichten.

Wie de verklaring van Ursinus naleest zal snel tot de ontdekking kunnen komen, dat door deze mede-opsteller van de Heidelbergse Catechismus gedacht is aan het onderscheid tussen een voorbijgaand ceremonieel aspect van het sabbatsgebod en een blijvend aspect. Het gebruik van het woord 'sabbat' in zondag 38 wijst op de *continuïteit* –niet in de vorm (zevende dag), maar in het wezenlijke van de sabbat, namelijk dat de substantie ervan ons gebleven is in Christus (vgl. art. 25 NGB). 'Tot de Zedenwet behoort dat de Heere gewild heeft dat er wekelijks een dag zal afgezonderd worden en gebruikt voor heilige oefeningen. Want daarin volgt men God na.'

Nu realiseer ik mij dat de uitgave van Ursinus' Schatboek van later datum is dan van de Heidelbergse Catechismus. In de editie die ik hanteer (Dordrecht 1978) is zelfs het standpunt van de Dordtse Synode verwerkt. In de uitleg van het vierde gebod is echter geen spanning te bespeuren tussen een vroeger standpunt van de Heidelbergse theologen enerzijds en een zogenaamde latere ontwikkeling van de Dordtse Synode anderzijds. Als een rode draad loopt door het geheel van de uitleg deze gedachte, dat wat tot het ceremoniële

aspect van het vierde gebod behoort (m.n. de zevende dag als rustdag) is afgeschaft, maar dat het blijvende is wat behoort tot de 'zedewet', namelijk dat God in het vierde gebod 'alle mensen verplicht, van het begin der wereld tot het einde toe, om een sabbat te onderhouden, d.w.z. dat zij een bepaalde tijd moeten besteden voor de prediking en de openbare gebeden en voor de bediening der sacramenten.'

De waarde van de zondag

Dat onze deputaten zich naar mijn mening niet expliciet rekenschap geven van het blijvende aspect van het vierde gebod werkt weer door naar de praktische uitwerking en toepassing die zij in de brochure geven.

In het hoofdstuk dat deputaten wijden aan de waarde van de zondag, worden op zichzelf genomen wel een aantal waardevolle dingen gezegd.

De zondag is als rustdag waardevol voor kerk en samenleving. Dat zijn we uiteraard van harte met hen eens. Toch valt op dat deputaten in dit hoofdstuk niet teruggrijpen op het vierde gebod. De zondag wordt gevierd, niet omdat God het heeft geboden, maar omdat wij vrij zijn om een dag te reserveren voor de dienst van God.

In het hoofdstuk over het kerkelijk handelen wijzen deputaten op een spanning tussen de noodzaak tot het bijwonen van de kerkdiensten enerzijds en de vrijheid van de christen, die niet aan een bepaalde dag gebonden is en ook vrij is om noodzakelijke arbeid te verrichten.

M.i. wordt hier heel duidelijk hoe deputaten de zondag zien. Men kan niet spreken van een plicht tot heiliging van de zondag op grond van Gods gebod. Want de christen is vrij. Hij is ook niet aan de eerste dag der week gebonden als christelijke rustdag.

We moeten elkaar ook niet al te snel veroordelen op grond van alleen maar de invulling van de zondag, want dit raakt niet de kern van het evangelie en het behoort tot 'de voorlaatste dingen'.

Dan volgt de zin:

'Wie de eer van God zoekt in zijn invulling van de zondag, wie zal hem dan veroordelen? Ieder moet handelen naar zijn eigen overtuiging (Rom. 14,5).'

Wat betekent deze zin?

In het verband waarin zij staat, kan het moeilijk iets anders betekenen dan: laat ieder zelf uitmaken hoe hij zijn zondag invult. Of hij werkt of niet werkt, de erediensten bijwoont of niet, als je maar de eer van God zoekt ben je niet te veroordelen.

Is dit de bevrijding van een al te wettische, puriteinse zondagsheiliging?

Is dit de leiding die deputaten aan ons kerkvolk en aan de kerkenraden willen geven?

Er kunnen zinnen uit de brochure aangehaald worden die met deze interpretatie weer in strijd zijn. De kerkenraad moet waken tegen libertinisme, waarbij ieder doet wat goed is in eigen oog, en farizeïsme, waarbij de viering van de zondag als een last wordt ervaren.

In zijn algemeenheid is dit natuurlijk waar. Maar in het licht van het bovenstaande begrijp ik niet welke kant deputaten nu eigenlijk op willen.

Ik kan mij moeilijk aan de indruk onttrekken dat deputaten zich op een bepaalde manier achter Calvijn verschuilen, bij wie zij gelezen hebben dat de sabbat geen scheppingsorde is en dat de sabbat met Christus' komst

is afgeschaft. Alle dagen zijn gelijk en de christen is vrij om God te dienen.

Hoe waardeert men echter het standpunt van de Dordtse Synode?

Dat laat men in het midden. De discussie gaat verder, zo schrijft men. Inderdaad: ook de brochure van deputaten roept discussie op.

Ik zou wensen dat deputaten duidelijk zouden aansluiten bij het oordeel van de Dordtse Synode en meer zouden hebben verwerkt van de erfenis van de Nadere Reformatie en het Puritanisme. Juist op het punt van de heiliging van de dag des Heeren komt iets tot uiting van de tere godsvrucht, die niet zonder persoonlijke en kerkelijke schade kan worden nagelaten. De eer van God en het welzijn van onze ziel is gemoeid met de heiliging van Gods dag.

Ik zou daarom graag willen wijzen op de waarde van het gedachtegoed van de Nadere Reformatie en het Puritanisme op dit punt. Maar ik had beloofd eerst nog iets over Calvijn te schrijven, in een volgend artikel D.V.

H. Korving

zijn, en die Hem dan ook nooit zullen vinden. En nu vraag ik u ernstig af, of er hier heden niet velen zijn, die Christus nooit met hun ganse hart gezocht hebben? Ja, ik houd het er voor, dat velen uwer Christus nooit hebben gezocht met die ernst, waarmee gij de tegenwoordige wereld gezocht hebt. Zijn er heden niet velen hier, die zestig of zeventig jaren geleefd hebben, en die alles bij elkander gerekend in al die tijd nog geen uur hebben doorgebracht met het zoeken van Christus?

4e. Zij, die hun natuurlijke consciëntie zoeken te behagen; zij zouden niet bidden, als het niet was om hun consciëntie te bevredigen. Deze hebben er meer met op hun consciëntie een genoegen te doen, dan Christus.

5e. Zij, die geveinsde zoekers van Christus zijn, die Hem alleen voor de vorm zoeken. Dezulken zijn meer ingenomen met de beeltenis, dan met de Persoon, met Christus zelf; hun zoeken gaat meer om het dragen van de rok van Christus, dan om met Zijn genade bekleed te zijn.

6e. Zij, die Hem zoeken om de zonde ten onder te brengen, evenals Herodes, namelijk: om alle zonde uit te roeien behalve die, welke zij begeren te houden. Zijn er niet zodanigen hier? Ik vrees van maar al teveel. Zijn er niet velen die Hem zoeken, opdat zij met des te groter verlustiging, zonder vrees of wroeging kunnen zondigen, evenals die hoer, (Spr. 7:14) die er zich op beroemde, dat zij haar geloften betaald had? O! zulk een vergissing als deze is een onherroepelijke vergissing. Laat mij u nog slechts drie vragen stellen.

Zijn er niet velen hier, die niet weten wat het is Christus te hebben, of Hem te missen? Hij die niet weet wat het is, Hem te hebben, of te missen, die geen onderscheid kent tussen afwezigheid en tegenwoordigheid, weet ook niet wat het is, Christus te zoeken. Ik heb nooit veel opgehad met een onveranderlijke gemeenschap met Christus. Zijn er niet velen hier, die wegens het gemis van Christus nooit een traan gestort hebben, ja, er nog nooit bedroefd om geweest zijn? Die Hem nooit gemist hebben, hebben Hem ook nooit gezocht.

Zijn er niet velen in de wereld, die een beuzeling verkiezen boven de tegenwoordigheid van Christus? Die heb-

ZOEKEN EN NIET VINDEN

Is dat geen merkwaardig opschrift? Is het geen onbijbels opschrift? Staat er niet duidelijk in Gods Woord: 'zoek en gij zult vinden?' Het lijkt inderdaad een merkwaardig en onbijbels opschrift. Het lijkt Gods Woord te weerspreken. Maar als het over zoeken gaat dienen we onderscheid te maken tussen het juiste, het bijbelse zoeken en het onjuiste, het onbijbelse zoeken. Er zijn ware zoekers en er zijn valse zoekers. Aan het ware zoeken is het vinden verbonden. Daarin is het Woord van God duidelijk. Wie Christus echt mag zoeken, zal Hem vinden. God laat geen zoeker staan. Is dat geen rijke troost? Is dat geen heerlijke wetenschap? Maar er kan ook sprake zijn van een onjuist zoeken.

Daarover las ik enkele behartenswaardige dingen in een boekje van Andrew Gray getiteld 'Op Avondmaalstijden.' Laten we aan de hand van datgene wat Gray schrijft kritisch naar onszelf zien. Dat ieder zich de vraag mag stellen: is mijn zoeken van

Christus wel het ware zoeken?

In het boekje dat ik tot mijn beschikking heb lees ik dat er zes soorten mensen zijn die Christus nooit zullen vinden, al is het, dat zij Hem zoeken (blz. 54 en 55):

1e. Zij, die Hem zoeken om gewin en voordeel, zullen Hem nooit vinden. O! dat gij Hem kondt zoeken om Hemzelf, en nergens anders om. Soms zal het verstand Christus zoeken wegens Zijn wonderen en uit begeerte tot de broden, doch het geloof zoekt Hem alleen om Hemzelf.

2e. Zij, die Hem zoeken uit zucht naar toejuiching. Zijn er niet velen onder ons, die Christus zoeken, wanneer zij onder het volk zijn, die Hem niet zouden zoeken wanneer zij alleen op de top van een berg waren. De grote Diana 'toejuiching', is de afgod, die velen zoeken hoog te houden.

3e. Zij, wier harten verdeeld zijn in het zoeken van Christus, die niet met hun ganse hart in dit werk bezig

ben Hem ook nog nooit gevonden. Laat mij u vragen of gij ooit zo verblijd zijt geweest onder het bidden, als over de een of andere kleinigheid, die u gegeven werd? Zijt gij niet over het een of ander koopje eer verblijd geweest, dan gij ooit in het gebed waart? Hoeveel zijn er heden hier, die deze vragen kunnen beantwoorden? O! dat gij het tot uw voornaamste

doel wildet stellen, Christus te zoeken en te vinden. Hem zij de lof tot in alle eeuwigheid. Amen."

Het ware zoeken zij of worde ons deel. Want alleen aan het ware zoeken is de belofte van vinden verbonden. De Heere zegt immers in Zijn Woord 'zoekt, en gij zult vinden.'

AvH

Deze vorm verbindt niet alleen aan een eeuwenoude traditie, maar ook aan de Schriften. Onze gereformeerde liturgie moge ons lief blijven tot recht begrip van hetgeen de eredienst ons biedt. En mogen wij die dingen verstaan bij Geesteslicht, dan is in waarheid sprake van een aanvangen van de eeuwige sabbat hier beneden, ja van een eredienst aan Hem, aan Wie alleen alle eer, lof, aanbidding en dankzegging toekomt tot in eeuwigheid."

DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN WERELDWIJD

Het is al een poosje geleden dat bij de redactie van ons blad het verzoek binnen kwam of niet eens aandacht kon worden gegeven aan een set van twee boeken met CD die samen een beeld willen geven van de Gereformeerde Gemeenten wereldwijd. Daarop is toen positief gereageerd. Maar door allerlei oorzaken kwam het er nog niet van om er ook daadwerkelijk over te schrijven. Ik wil proberen dit verzuim goed te maken door middel van dit artikel. De boeken en de geluidsdrager zijn, zover ik weet, nog steeds te koop. Dus achterhaald is deze bespreking nog niet.

De aanleiding tot deze meerdelige uitgaaf is gelegen in het feit dat in Tholen enkele jaren geleden een kerk voor de plaatselijke Gereformeerde Gemeente moest worden gebouwd. Het nieuwe kerkgebouw is inmiddels gerealiseerd. Het is een sierlijke kerk geworden, inclusief een fraai historisch orgel en een mooie zesdelige raampartij met gebrandschilderd glas. De financiële baten van deze boeken zijn voor de kerkbouw aangewend.

Ds. C. de Jongste, predikant van de Gereformeerde Gemeente van Tholen, nam het initiatief tot deze uitgaaf. Hij heeft ook een groot deel van de tekst voor zijn rekening genomen. Ergens in zijn Woord vooraf geeft hij aan dat deze tweedelige uitgave ontzaglijk veel voorbereidingstijd en inspanning heeft gekost. Wie de twee boeken doorbladert, kan zich er iets bij voorstellen. Ds. De Jongste heeft het grondig aangepakt, ongetwijfeld samen met anderen, waaronder de leden van de redactiecommissie. Het resultaat mag er zijn. Twee rijk geïllustreerde boeken waarin, verdeeld over 500 bladzijden, aan elk van de Gereformeerde Gemeenten ruim aandacht wordt besteed. Elke plaatselijke kerk wordt volgens een vaste standaard voor het voetlicht

gehaald: een foto van het exterieur, idem van het interieur, alsmede van de poserende broeders van de kerkenraad, dit alles in full-colour. Vele van de afgedrukte foto's ogen professioneel. Daarnaast een opsomming van een aantal gegevens van gemeente en kerkenraad en op elke linkerpagina een meditatie door (zo mogelijk) de predikant van de gemeente. De meditaties zijn allemaal aan het boek der Psalmen gewijd, keurig in volgorde. En let wel – niet alleen de Nederlandse gemeenten komen aan de orde, ook de gemeenten in het buitenland worden niet vergeten: die in België, in de USA en Canada, in Bolivia, Nigeria en Irian Jaya. Kortom, de Gereformeerde Gemeenten in alle zes werelddelen, op alle continenten...

En nu heb ik nog niet eens de hoofdmoot van deze boeken genoemd. Ze worden gepresenteerd onder de titel *'Wanneer ik voor u kniel'*. De ondertitel luidt: *'Rondom de eredienst'*. In deze boeken is tevens een complete uiteenzetting over de eredienst opgenomen. De schrijver heeft zijn taak breed opgevat. Niet alleen komen de verschillende onderdelen van de liturgie successievelijk aan de orde. Ook is er aandacht voor de betekenis van de zondag als zodanig, voor het kerkgebouw, de inhoud van de prediking, de plaats van de Theologische School, etc. Ik moet zeggen: heel instructief en helder. Het overzicht van de besproken onderwerpen op pag. 492-494 is niet overbodig, om het een en ander terug te vinden.

Ik neem hier met instemming over wat de Thoolse pastor loci aan het begin van het boek schrijft. *"Temidden van allerlei drang om vernieuwing – zelfs tot in de reformatische gezindte toe – blijft de gereformeerde liturgie een inhoudelijk rijke vorm bezitten, waarvan het besef bij velen nauwelijks meer aanwezig is."*

Welk belang willen deze fraaie boeken dienen? Het is op pagina 6 van het eerste deel keurig opgesomd. Een dieper inzicht in het belang van de wekelijkse samenkomsten, daarnaast een zichtbare gestalte van het wereldwijd kerkelijk samenleven, krachtige bevordering van het kerkelijk besef alsmede liefde tot het eigen verband van kerken. Ik erken: dat zijn eerlijke doeleinden die mogen worden nagestreefd en bevorderd. Ik wens de Gereformeerde Gemeenten dan ook toe dat deze boeken hieraan dienstbaar mogen zijn.

Ik behoeft me niet te schamen als ik zeg dat wij van Bewaar het Pand ons in behoorlijke mate verwant voelen aan de Gereformeerde Gemeenten. Dat hangt natuurlijk vooral samen met het beginsel en de identiteit van deze gemeenten. Menigeen in onze kerken ziet wel eens met enige jaloersheid naar dit hechte verband van kerken, hoewel er ongetwijfeld ook wel eens andere gevoelens zullen zijn. Maar de verbondenheid overheerst.

Mijn indruk bij het bekijken van deze fraaie boekwerken, inclusief de foto-reportage van de kerk in Tholen, is, kortweg gezegd: de Gereformeerde Gemeenten hebben het goed voor elkaar. Een goed georganiseerd verband van gemeenten, kerkenraadsleden die staan voor hun zaak, een overwegend trouw kerkvolk, buitengewoon fraaie kerkgebouwen, monumentale orgels, een strakke en duidelijke eredienst en ijverige predikanten. De bijgeleverde CD laat horen dat er muzikaal ook op een behoorlijk niveau gepresteerd wordt. Er zijn in ons land kerkverbanden waarvan de uitstraling een stuk gedempter en waarbinnen het wijgevoel heel wat gemengder is. Waar het front naar buiten toe ook minder gesloten is. Voor wat aan de Gereformeerde Gemeenten gegeven en gelaten is, mag dankbaarheid zijn.

Dit boek toont er iets van.

Het is mijn hartelijke wens dat er ook nog een arm en bedroefd volk gevonden wordt, dat de Heere vreest - bij hen en niet minder bij ons. Een volk dat maar niet uitkomen kan boven wat Zefanja profeteerde: *een ellendig en arm volk dat op de Naam des Heeren vertrouwt*. En dat door genade niet vreemd is aan het heimwee dat spreekt uit het versje waarmee deel 2 besluit: *"En spreekt bij haar met geklag: o Heer, wanneer komt die dag, dat ik toch bij U zal wezen, en zien Uw aanschijn geprezen."* Dan zullen ook kerkverbanden en kerkgebouwen hebben afgedaan...

Tot slot nog enkele gegevens. De twee delen omvatten 500 pagina's op A-4 formaat, 207 meditatie's over de Psalmen, geschreven door alle voorgangers van de Gereformeerde

Gemeenten, 647 kleurenfoto's en 391 kolommen over de eredienst. De CD bevat vijftien opnamen van gemeentezang en orgelspel, eveneens wereldwijd, in vijf verschillende talen, in zes diverse berijmingen en op vier historische orgels, totaal 75 minuten. Bestellingen kunnen worden gericht aan de redactie van Het Thoolse Boek, postbus 28, 4690 AA Tholen. Het bestelde wordt franko thuis bezorgd.

N.a.v.: *Ds. C. de Jongste (red.), Wanneer ik voor U kniel. 207 Gereformeerde Gemeenten op 6 werelddelen anno Domini 2000. Deel 1 en deel 2, alsmede de gelijknamige CD. Uitgegeven door de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Tholen. Totaal 500 pagina's. Gebonden. Geïllustreerd. Prijs € 57,50 (boeken) en € 18,50 (CD).*

KONING SAUL (5)

Opnieuw moet koning Saul een proeve van bekwaamheid afleggen en opnieuw zakt hij! Bleek ons de vorige keer dat hij niet wachten kon op Gods tijd en daarom in ongehoorzaamheid een eigen weg bewandelde, nu blijkt dat de zonde een hellend vlak is. Het gaat bij Saul van kwaad tot erger. En dat zal met ieder mens zo zijn, die niet verlegen wordt om Gods bewaring, Zijn leiding, Zijn Woord en Geest. Tegenover de weg der bekering ligt de weg van de verharding. Maar God laat hem nog niet los. Hij komt nog door middel van Zijn profeet met waarschuwendende woorden. Opdat er bekering kome!

Voor ons ligt 1 Sam. 15. Saul krijgt de opdracht om de Amalekieten volkomen te vernietigen. Hij moet Gods welverdiend oordeel over deze aartsvijand uitvoeren. Saul vervult die opdracht maar gedeeltelijk. Hij overwint Amalek, maar spaart koning Agag om met hem te pronken en houdt het beste vee voor zichzelf om zich daarmee te verrijken. Bovendien richt hij een gedenkteken op, waarmee hij eveneens eigen eer op het oog heeft.

Niemand mene dat God hierover tevreden is, ook al heeft Saul aan de opdracht bijna geheel voldaan. Sauls hart is niet oprecht, niet volkomen voor de Heere. Hij denkt bij het vervullen van deze taak vooral aan eigen eer en rijkdom. Bovendien denkt hij

dat de Heere wel tevreden zal zijn, nu hij de opdracht in grote lijnen heeft uitgevoerd. Nu ja, wat kleine dingen heeft hij dan niet gedaan, maar dat is onbelangrijk! Zo redeneert hij.

Maar wie in het kleine niet getrouw is, hoe kan die in het grote getrouw zijn? Een koning die naar eigen inzicht wijzigingen aanbrengt in hetgeen God gebiedt, hoe kan die een koning zijn, die welbehagelijk is in Gods ogen?

Hier liggen waarschuwendende lessen voor u en mij. Denk niet dat we de Heere kunnen behagen als ons leven in grote lijnen (naar onze mening) wel overeenkomt met Gods Woord. We gaan naar de kerk, sturen onze kinderen naar de catechisatie, halen geen open internet in huis, en stemmen op de SGP. Over kleine, middelmatige dingetjes moet je verder niet zeuren. Is een hart dat zo redeneert wel oprecht, eerlijk gemaakt, vernieuwd door Woord en Geest?

Ik denk van niet. Want een hart dat bewoond wordt door Gods Geest leert vragen naar Zijn wil op alle terreinen van het leven, in het groot en in het klein. Wie een deel van zijn leven voor zichzelf reserveert, waar God buiten gelaten wordt, geeft daarmee aan dat zijn hart niet volkomen met de Heere is, ja dat hij nog volkomen voor zichzelf leeft!

Wie zou overigens denken dat hij God op de een of andere wijze met zijn levenswandel zou kunnen behagen?

Wie dat meent, staat nog overeind in zijn hoogmoed, en is niet verlegen om genade, vergeving en vernieuwing van hart en leven.

Nu weten we waarom God zo scherp reageert op Sauls gedrag. In heel diens doen en laten laat hij brutaalweg zien, dat hij God verwerpt! Hij was geroepen de tijdens Israels woestijnreis al aangekondigde oorlog des Heeren tegen Amalek te voeren, maar hij strijdt voor eigen roem! Daarom moet Samuël die vreselijke woorden spreken: Omdat gij des HEEREN woord verworpen hebt, zo heeft Hij u verworpen, dat gij geen koning zult zijn!

Laten we Sauls gedrag eens nagaan. Na de strijd keert hij huiswaarts en daar komt hij de oude profeet Samuël tegen. Voor die nog maar iets zeggen kan, roept Saul al: Gezegend zijt gij den HEERE! Ik heb des HEEREN woord bevestigd. Samuël, die van Sauls nalatigheid en ongehoorzaamheid door de Heere reeds op de hoogte was, moet iets gevoeld hebben van de pijn die de Heere Jezus voelde, toen Judas Hem groette met een kus. Saul prijst in deze woorden niet God, maar allereerst Samuël (dat is zijn kwaad geweten) en daarna zichzelf (en dat is eveneens zijn onrustig geweten). Als een mens geen zondaar wordt voor God, blijft hij in alle omstandigheden van het leven zichzelf verdedigen.

Als Samuël dan vraagt naar de duidelijk aanwezige buit, de blatende schapen en de loeiende ossen, heeft Saul terstond een leugen klaar. De dieren moeten offerdieren voor God worden, zegt hij. Wat is een mens toch goed in het liegen en bedriegen! Een mens liegt omdat hij een leugenaar is. Een klein kind is het nog aan te zien, als hij jukt. Maar het duurt niet lang meer of hij kan liegen alsof het gedrukt staat. De leugen spreken is het tegenovergestelde van zonde belijden. Dat weigert Saul. Ook als Samuël naar de diepte gaat afsteken en Sauls gedrag bloot legt. Hij stelt de zonde der hoogmoed aan de kaak. En weemoedig zegt de oude Samuël: wat was je vroeger nog gewoon en bescheiden en klein in eigen oog, Saul! Toen was je aangenaam in de ogen Gods en der mensen. Maar nu je van niet iets geworden bent, ken je jezelf niet meer. En wat erger is: hoogheid is God een gruwel...

Hoogmoed is een oerzonde. Zij kleeft ons allen aan. Wat zijn we gevoelig voor complimenten. Wat zijn we boos

om kritiek. Hoe lief hebben we onze naam en eer. Maar door genade krijgt onze hoogmoed een knak. En als Gods Geest me aan mezelf gaat ontdekken, leren we ons voor Hem te vernederen. God slaat toch, schoon oneindig hoog, op hen het oog, die nederig knielen. Maar ziet van ver met gramschap aan, de ijdele waan, der trotse zielen. O, wat zijn we toch tegen onszelf. Hoe afkerig van vernedering en bukken en buigen. En als een mens op dat plaatsje komen mag is het toch zo aangenaam! Aangenaam? Jazeker, want als een mens het verliezen mag van God en wordt wat hij is, eens voor het eerst en telkens weer, dan krijgt hij een bevrijdend gevoel en mag hij Gods gunst smaken. Die het waar maakt: Die zichzelf vernedert, zal verhoogd worden. Dan word je bevrijd van die

kramp van de zelfhandhaving. Toen David zweeg (en hoe lang kan een mens het toch uithouden tegenover God) voelde hij niets dan druk en vrees. Maar toen hij door de knieën ging, kwamen de tranen, het berouw, de vernedering. Toen opeens zag hij dat er toch nog een weg open lag voor hem: de weg naar God in en om Sions Borg en Middelaar.

Ik heb zulke stijve knieën, dominee, zei er eens iemand. Ja, daar hebben we nou allemaal last van. Maar als je gaat zien dat God nog goed is voor leugenaars, stinkend hoogmoedige mensen en zelfbedoelers, dan ga je door de knieën hoor. Dan gaat de neus in het stof. En God krijgt alle eer. Want die klimt uit het stof.

Over dit hoofdstuk de volgende keer meer.

K. Hoefnagel

die geld nodig heeft en daarom het criminele pad opgaan. Vraagt u zich nooit eens af hoe dat komt, wat de oorzaak daarvan is? Er is slechts één antwoord: tekort aan liefde. Hier is de grote boosdoener, en niets anders!

Ik hoop zo dat er in uw kerkelijke gemeente "oude vrouwen" zijn die vanuit de vreze des Heeren de "jonge vrouwen" leren hun kinderen lief te hebben.

Liefhebben -, dat betekent vooral dat we denken aan de geestelijke belangen. Onze kinderen hebben een onsterfelijke ziel, ook zij moeten eenmaal verschijnen voor de troon van God. Echte liefde begeert hun eeuwig behoud.

P.v.Zonneveld

BRIEVEN AAN OUDERS (62)

Paulus in zijn brief aan Titus heeft een boodschap voor "oude mannen" en "oude vrouwen". De laatstgenoemden hebben leraressen te zijn van het goede. De taak, de opdracht voor oma's is om de jonge vrouwen te leren voorzichtig te zijn, haar mannen lief te hebben, en ook haar kinderen lief te hebben.

Uiteraard spitst het in deze brief voor mij zich toe op dat laatste: "de jonge vrouwen die hun kinderen moeten liefhebben". U kunt vragen: "maar dat is toch vanzelfsprekend? Kinderen zijn toch vlees van ons vlees, en bloed van ons bloed? Ze liefhebben is toch een uitgemaakte zaak?"

Nou - zo vanzelfsprekend is dat niet. Ik lees in de krant van kinderen die mishandeld worden, misbruikt worden, verwaarloosd worden. Kinderen die door de kinderbescherming - dat die instantie er is, spreekt al boekdelen - uit huis geplaatst worden. Ja - soms zelfs lees ik het verschrikkelijke bericht dat een ouder een kind heeft gedood. Dus je kind liefhebben is helemaal niet zo vanzelfsprekend.

Kleine kinderen zijn handenbinder-tjes. Een jonge moeder kan klagen: "ik heb geen moment meer voor mezelf". Dat haar man bijspringt is goed, begrijpelijk en noodzakelijk. Hij zal niet werkeloos moeten toezien. Zijn vrouw heeft tijd nodig om tot haar zelf te komen en tot rust te komen.

Doch er is vandaag meer aan de hand. De emancipatie is sterk bevorderd door de overheid. Die heeft er financieel belang bij dat er tweeverdieners zijn. De belastingdienst kan meer innen. De kindercrèche werd gegeven en gesubsidieerd. Na de bevalling hooguit enkele maanden nog thuis om de baby te verzorgen, en daarna het kind naar de crèche. Helaas kan het vaak niet anders, en dat vanwege de hypotheek op het huis. Noodgedwongen moet men wel. Maar of het ten goede is van de jonge kinderen, is nog maar de vraag.

Het begin is soms al fout. Jonge stelletjes stellen al bij voorbaat vast dat er voorlopig geen kinderen mogen komen. De hypotheek speelt ook hier al parten. De vrouw moet werken. Zo niet dan komen er problemen met de bank.

Ik hoop zeer dat de kinderen die de Heere u heeft gegeven, u nooit tot last worden. Oudere vrouwen worden ingeschakeld om de jonge vrouwen te leren hun kinderen lief te hebben. Wat hebben de jonge moeders dat onderwijs nodig. Niet het geld voorop, niet de vakanties voorop, niet de mooie kleren voorop, maar de kinderen nummer één.

't Is waarlijk niet zo maar als onze kinderen ontsproten. Hoe menigmaal is er heden ten dage geen sprake van ontsproorde jeugd. Jeugd die zich te buiten gaat aan drank, aan drugs. Jeugd

DECORATIE VOOR KRALINGSE ORGANIST

Een van de organisten van Rotterdam-Kralingen, br. B. Elderkamp, vierde onlangs zijn 50-jarig jubileum. Nog steeds vervult hij met vreugde en bekwaamheid deze dienst. Op vrijdag 14 oktober jongstleden ontving hij in verband hiermee een koninklijke onderscheiding. Hij werd benoemd tot lid van de orde van Oranje-Nassau. Naast deze betrokkenheid heeft br. Elderkamp zich ook een aantal jaren ingezet als ouderling van de gemeente en als lid van de raad van toezicht van het Plancius College. De gemeente van Rotterdam-Kralingen is dankbaar voor deze koninklijke erkenning.

PERSBERICHT JEUGDAPPEL 2005

Opwekking

Ontwaak! Wees wakker!

D.V. zaterdag 29 oktober 2005 organiseert het Landelijk Contact Jeugdverenigingen Christelijke Gereformeerde Kerken (LCJ) haar Jeugdappèl +16 op de bekende locatie in Soest (Spleasure Centrum, Dalweg 181).

Ds. A. van der Zwan uit Sliedrecht zal het eerste deelthema, Ontwaak!, inleiden. Hij zal ingaan op het doel van de mens hier op aarde, de consequenties van ons zondaar zijn en zal oproepen tot verootmoediging en

wijzen op de weg tot behoud door Gods Zoon, de Heere Jezus Christus.

Ds. G. van Roekel, predikant van de meeorganiserende JV uit Putten, sluit de dag af met het laatste deelthema: Waakt dan! Wat is het belangrijk om in afhankelijkheid van God en door de werking van Zijn Geest al het oude achter ons te laten en bezig te zijn met de waardevolle dingen in het leven. Gebed, de Bijbel als Levensbron en een leven in bewogenheid met je naaste.

Tussendoor zal Dhr. L.J. van Valen ons in een interactief moment laten kennismaken met de praktijk van de opwekkingen in de 18e eeuw.

Overige ingrediënten van dit afwisselende Jeugdappèl zijn o.a.: samen zingen en de afsluiting van de landelijke actie 'een Plan voor Kazachstan'

We hopen op en bidden om een gezegende dag, waarop we zullen horen van God die ook jongeren in deze tijd roept en wil leren door Zijn Woord en Geest en gebruiken in Zijn dienst.

Wij nodigen iedereen van harte uit tot het bijwonen van deze jongerenbijeenkomst. De dag begint om 10.15 uur en 's middags om 13.30 uur. Vooraf en in de pauze is er gelegenheid tot ontmoeting en het bezoeken van een informatiemarkt. De sluiting is om 15.00 uur.

Commissie Jeugdappèl +16 LCJ

Voor inlichtingen: zie www.lcj.nl Voor vragen kunt u zich richten tot Maarten van Middelkoop. Bureau manager LCJ, info@lcj.nl of 0184-417828

UITNODIGING REVOKE

Het bestuur nodigt u van harte uit om deel te nemen aan de bijeenkomst van zaterdag 5 november in de Gomarusscholengemeenschap te Gorinchem, Hoefslag 11, tel. 0183-623899. Deze bijeenkomst is niet alleen toegankelijk voor leden, maar voor een ieder die vanuit welke hoedanigheid of betrokkenheid dan ook belangstelling heeft voor – of meeleven wil – met specifieke vragen rond ongewilde kinderloosheid. Het thema van de middag is: "Onvruchtbaarheid; ethiek, pastoraat en omgeving." De mogelijkheid wordt gebo-

den om aan de inleiders (schriftelijk) vragen te stellen, die na de pauze zullen worden beantwoord door middel van een forumdiscussie.

Agenda:

13.30 uur Ontvangst met koffie/thee

14.00 uur Opening

14.15 uur Lezing door dhr. Prof. Dr.

Ir. H. Jochemsen, directeur van het prof. Dr. G.A. Lindeboominstituut te Ede.

14.50 uur Lezing door ds. D.W.

Tuinier, predikant van de Ger. Gemeente te Terwolde-De Vecht

15.25 uur Lezing door dhr. L. Jansen, familielid van een kinderloos echtpaar

15.45 uur Pauze

16.30 uur Vragen beantwoorden

17.15 uur Sluiting

De volgende (informele) bijeenkomst zal plaatshebben op D.V. 20 mei 2006

BOEKBESPREKINGEN

A. Vogelaar- van Amersfoort, *Over oudvaders, deel 7, vertellingen bij de kerkgeschiedenis, gebonden, 126 blz. € 11,90, uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 99-331-1921-8*. Dit deel uit de serie handelt over predikanten uit Engeland, Schotland en Nederland. De illustraties zijn van Rino Visser. In kort bestek wordt veel geboden voor onze kinderen. Ook voor de ouderen die niet zo bekend zijn met alle genoemde predikanten zou het als een eerste kennismaking met hen en hun werken kunnen dienen. De volgende predikanten worden in het kort beschreven: Gray, Watson, Flavel, M. Henry, Boston, Fisher, Ebenezer Erskine en Ralph Erskine, Wilhelmus à Brakel, Hellenbroek, Smytegelt, Schortinghuis, Comrie en Van der Groe. Ook de dichter Watts en Sara Nevius (de vrouw van Wilhelmus à Brakel) hebben een plaatsje in dit boek gekregen. We willen dit boek van harte ter lezing aanbevelen voor onze jeugd. Ook voor de hogere groepen in het basisonderwijs biedt het goede stof voor onze opgroeiende kinderen. Dat het lezen van dit boek mag leiden tot het lezen van de geschriften van bovengenoemde predikers.

DAGBOEKEN. De eerste dagboeken voor het komende jaar zal al weer binnengekomen. Zij die al jaren gebruik maken van genoemde dagboeken zullen er ook het komende jaar D.V. weer graag gebruik van maken. Allereerst ligt voor ons: Voor hart en huis 2006, uitgeverij Groen, Heerenveen. Schrijvers: ds. D.J. Budding, ds. A. van Heteren, ds. G.S.A. de Knecht en wijlen ds. D. Rietdijk. De prijs van de genaaide paperback is € 6,50 en in grote letteruitgave kost het € 10,50. Het tweede dagboek draagt de titel: Leven en Licht 2006, uitgeverij Den Hertog, Houten. Schrijvers: ds. P. den Butter, ds. C. Harinck, ds. W. Harinck, ds. G.C. Kunz, ds. L.W. Chr. Ruigrok en ds. A. van de Weerd. De ingenaaide paperback kost € 6,90.

H. van Dam, *Calvijn, een trouwe knecht van God, uitgeverij Den Hertog, Houten, gebonden 98 blz., € 6,90, ISBN 90-331-1919-6*. Het leven van Calvijn wordt in dit boekje beschreven voor kinderen vanaf ongeveer tien jaar. De belangrijkste zaken uit het leven van Calvijn worden aan de orde gesteld. Het is een goede zaak dat kinderen al vroeg vertrouwd raken met het werk en het leven van Calvijn die van grote betekenis mocht zijn voor het werk van de reformatie. De herdenking van de reformatie nadert al weer. Juist dan is het goed zich in het verleden te verdiepen, ook voor onze kinderen. We willen dit boekje van harte ter lezing aanbevelen.

J. Kranendonk-Gijssen, *Wulferts grootste wens, Uitgeverij Den Hertog, Houten, gebonden 102 blz., € 7,90, ISBN 90-331-1918-8*. Op eenvoudige wijze wordt het levensverhaal van Wulfert Floor in dit boekje beschreven voor kinderen van de leeftijd vanaf ongeveer 11 jaar. De illustraties zijn van de hand van Rino Visser. Het was bij het afscheid van de lagere school de begeerte van Wulfert Floor zijn leven in de dienst des Heeren te besteden. Dat heeft Floor inderdaad mogen doen totdat hij op 58-jarige leeftijd werd weggenomen uit dit leven. Het is een goede zaak dat jonge kinderen kennis nemen van de inhoud van dit boekje. We hopen dat het een middel mag zijn om later de oefeningen van Wulfert Floor ter hand te nemen en te lezen.

Dr. C.A. Tukker, *Bronnen bij de belijdenis, deel 4, uitgeverij De banier, Utrecht, 238 blz., € 29,75, ISBN 90-336-0483-3.* De ondertitel luidt: stemmen uit de geschiedenis van het Christelijke geloof. Ook in dit vierde en laatste deel van de serie heeft de auteur een indrukwekkende hoeveelheid gegevens bijeenverzameld uit de vroege kerk, uit de middeleeuwen, uit de reformatie, uit de tijd na de reformatie en uit de nieuwste tijd. De behandelde onderwerpen zijn: ethiek en moraal, eschatologie en apocalyp-tiek, wederkomst en herschepping (Chiliasme). Ook in dit deel wordt de geschiedenis van het dogma nage-

trokken. Achterin staat een persoons-register over de inhoud van alle vier de delen. Op blz. 131 vinden we in het hoofdstuk dat gaat over 'Eschatologie en apocalyp-tiek' het standpunt van Calvijn aangaande het chiliasme wordt kort weergegeven. Wij geven daarvan de volgende punten aan u door: "24. Voor Calvijn was 'duizend' geen getal, maar betekende het net als bij Augustinus een hele periode. 25. Het chiliasme, zoals Calvijn dit van de Wederdopers en de Joden kende, vormde volgens hem een bedreiging van de opstanding. 26. Zowel de gedachte dat de hele mens naar ziel en lichaam sterft als de

idee dat de ziel op het einde een geheel nieuw lichaam ontvangt, heeft Calvijn afgewezen. 27. Calvijns eschatologie heeft een pedagogische betekenis: het betrachten van het eeuwige leven en het dragen van het kruis doet de mens zich haasten naar de vereniging met God. 28 Calvijn geeft in zijn eschatologie geen details aangaande de gelukzaligheid of aangaande de rampzaligheid." Op de blz. 186 en 187 komt ds. A.M. Berkhoff kort ter sprake die onze kerken verliet en zich wendde tot de hervormde kerk om zich tenslotte bij de Vrije Evangelische Gemeenten te voegen. Onze kerken hebben hun koers in de niet- chiliastische richting voortgezet. Het is wellicht goed hier iets te citeren uit onze kerkorde. Daar lezen we bij art. 52 onder bepaling 2b het volgende: "Er is geen schriftuurlijke grond voor de leer van een lichamelijke opstanding van de gelovigen vóór de algemene opstanding, noch ook van een regering van de heiligen op aarde gedurende duizend jaren, noch voor een periode van aardsgerichte christocratie. Derhalve blijven de Christelijke Gereformeerde Kerken bij de bepalingen van de synoden van 1863, 1872, 1879 en 1931 en moet het iedere dienaar des Woords verboden worden, zijn persoonlijke gevoelens aangaande het duizendjarig rijk en de leer van de tweeërlei opstanding in woord en geschrift te verbreiden als de leer van de Heilige Schrift. (1933)." In de conclusies aan het

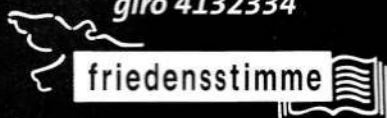

Friedensstimme zorgt voor

*Bijbels, evangelisatiemiddelen,
Russische evangelisten
en hun gezinnen*

Uw gebed en meelevens zijn daarbij nodig!

**Ondersteun dit werk door uw gift op
giro 4132334**

Postbus 15
2800 AA Gouda
T 0182 - 538 544

F 0182 - 572 582
E info@friedensstimme.nl
I www.friedensstimme.nl

Uitnodiging voor de Open Dag op D.V. 5 november

Na een jaar van voorbereidingen en bouwactiviteiten is Verpleeghuis Salem uitgebreid met 23 plaatsen:

de afdeling Regenboog

De afdeling Regenboog is onder meer bestemd voor jongere bewoners, revalidanten en cliënten met een aandoening als gevolg van een hersenbloeding. Daarnaast is er een unit voor palliatieve zorg. De afdeling bestaat uit woongroepen van zes of zeven personen. Aan ruimte, privacy en inrichting is veel aandacht besteed.

Deo Volente zaterdag 5 november a.s. houden wij Open Dag.

Graag stellen wij u in de gelegenheid om tussen 10.00 en 11.30 uur en tussen 13.30 en 16.00 uur de nieuwe afdeling te bewonderen.

Naast het bezichtigen van de afdeling Regenboog is er onder het genot van een hapje en drankje gelegenheid voor ontmoeting.

Verder worden ook andere onderdelen van ons verpleeghuis belicht, zoals de afdelingen Maatschappelijk Werk en Opleiding. Ook is de Steunstichting aanwezig.

Uw kinderen zijn natuurlijk ook hartelijk welkom: wij zorgen voor leuke activiteiten!

Bij vertrek wacht u een lekkere traktatie.

Wij hopen jong en oud tijdens de Open Dag te ontmoeten!

Vlietlaan 2 - 2986 AZ Ridderkerk
T 0180 - 452 152 F 0180 - 452 158
E verpleeghuis@salem.nl
I www.salem.nl

Water? Levend Water!

Geef ook Chinezen dat levende water
China heeft broodnodig behoefte aan voorgangers

Steun onze opleiding tot voorgangers
met een gift op giro 320666 of
bankrekeningnr. 69 27 04 000 t.n.v. Stichting China

Stichting China

Veenendaal

E-mail: info@stichtingchina.nl
Postbus 150, 3900 BD Veenendaal

Bezoek onze stand op Wegwijs 2005 in hal 4 en word donateur.
Elke beursdag verrassen we een nieuwe donateur.

Bijbels in diverse uitvoeringen

Bijbels in Statenvertaling

KT20B	204 x 304 mm, zonder ps. en form., bruin kunstleer, goudsnee	€ 60,-
KT20Z	204 x 304 mm, zonder ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 60,-
G20B	185 x 280 mm, zonder ps. en form., bruin kunstleer, goudsnee	€ 42,-
G20Z	185 x 280 mm, zonder ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 42,-
M20	156 x 236 mm, zonder ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 27,-
M20G	156 x 236 mm, zonder ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 30, ⁵⁰
M21	156 x 236 mm, met ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 40,-
M21G	156 x 236 mm, met ps. en form., zwart kunstleer, goudsnee	€ 44,-
K20	135 x 210 mm, zonder ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 24,-
K21	135 x 210 mm, met ps. en form., zwart kunstleer, kleursnee	€ 36,-

Deze bijbels zijn ook verkrijgbaar in luxe uitvoering, zoals in lederen band of met sloten (zie afb.). Een uitgebreide folder wordt u op verzoek toegezonden.

Gereformeerde Bijbelstichting

Nijverheidstraat 21, Postbus 168, 4140 AD Leerdam, telefoon (0345) 61 01 55
E-mail gbsinfo@kltksafe.nl - Giro 1.355.824 t.n.v. penningmeester GBS - Leerdam

Vakantie op Texel

Rust en ruimte
alle jaargetijden
in eigen sfeer

Bel 0222 31 83 91

De Vaste Grond

Lesboek voor de
belijdeniscatechisatie

20 lessen over de
gereformeerde geloofsleer

Door ds. H. Korving

€ 3,75 per stuk

Te bestellen bij

Ds. H. Korving
Van Naaldwijcklaan 12
4143 BW Leerdam
Tel 0345 510 800
Email: hkorving@cgc.nl

Voor info bel:

0341 - 425 712
of
0416 - 692 787

**Reformatische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen**

Zorg dichtbij

Actief in uw regio!

Thuiszorg nodig? Bel Agathos voor zorg dichtbij huis. Wij verlenen vanuit onze reformatische grondslag:

- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging • Psychosociale zorg.

Via de Agathos Zorglijn 010 264 07 77 krijgt u onze zorgmanager in uw regio aan de lijn.

Agathos
THUISZORG

T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl

Zorg met een eigen kleur

einde van het vierde deel van 'Bronnen bij de belijdenis' (blz. 190) vinden wij het volgende aangaande Israël opgenomen: "Hoewel de sympathie voor Israël thans om verschillende redenen zowel in de (internationale) evangelische beweging als in de officiële kerken taant, is de kerk het aan haar stand verplicht om een antwoord te geven op de vraag hoe Israël Gods volk is en wat in dit verband de staat Israël betekent. Op die wijze neemt zij het met distantie voor Israël op." De auteur heeft op het terrein van de kerkgeschiedenis zijn sporen verdiend. Wie zich verdiepen wil in de historische ontwikkeling van bovengenoemde zaken vindt in dit boek veel bruikbaar materiaal. In het nawoord is een citaat van Augustinus opgenomen aangaande de eindtijd dat we graag aan u doorgeven: "Daar zullen wij rusten en zien, zien en beminnen, beminnen en loven. Ziedaar wat zal zijn in het einde zonder einde. Want wat zal anders ons einde (doel, bestemming) zijn dan dat wij komen tot het koninkrijk/ de heerschappij waaraan volstrekt geen einde zal zijn?"